De Rei a Emperador. Carles I a Catalunya, 1519-1520

Autor:
Data de publicació: 08-12-2013

El divendres 28 d'octubre, a les 8 del vespre a la sala de l'Agrupació Folklòrica Molins de Rei, va tenir lloc la conferència: "De Rei a Emperador. Carles I a Catalunya, 1519-1520", a càrrec d'Àngel Casals Martínez, professor del departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona.

Al final del regnat de Ferran II el Catòlic es donava per fet que la seva filla i hereva Joana, coneguda com "la boja", no podia governar. En el testament, Ferran II deixava nomenat com a governador de tota la Corona al seu fill bastard Alfons d'Aragó. Juan de Lanuza, Justicia Major d'Aragó va recorre el testament de Ferran, perquè el successor només el podia nomenar Joana. Finalment arriben a un acord i Carles I nomena a Alfons lloctinent a Aragó. També optà a la successió l'infant Enric, comte d'Empúries i duc de Sogorb i el propi Francesc I rei de França que renunciarà als seus drets.

Carles I és criat en els Països Baixos en un entorn culturalment francès i humanista, en uns dominis plurals i descentralitzats. Carles arriba al tron de Flandes el 1515, en un avançament de la seva majoria d'edat afavorit per la noblesa flamenca (Sauvage, Croy) que vol deslliurar-se de la influència dels Àustria (Maximilià i Margarita) i girar cap a una política pro-francesa i anti-Trastàmara. Els flamencs tenien el suport d'un grup d'exiliats enemics del règim de Ferran II que van sortir d'Espanya després de mort de Felip el Bell, espòs de Joana la Boja. Erasme de Rotterdam (conseller d'estat de Borgonya, 1516-19) influencià a Carles I en l'humanisme, autor de "Instrucció del Príncep Cristià": El bon príncep és aquell que prefereix viure entre els seus vassalls com un pare, rebutjant les aventures exteriors (pacifisme)

En la mort del seu avi Ferran II el Catòlic l'any 1516, Carles es proclamà com a rei a Brussel·les en una vulneració del testament de Ferran, un veritable cop d'estat. Carles, pel Tractat de Noyon de 1516, acordà que a canvi del seu casament amb la filla del rei de França, Francesc I, conservaria Nàpols, però estudiaria retornar Navarra als Albret. El pacte no es va complir.

Quan Carles arriba a Castella el 1517 la situació interna és complicada. Es va trobar amb una part de la noblesa que volia recuperar el poder perdut sota Ferran II d'Aragó. Carles haurà de resoldre primer els temes familiars: la visita a la seva mare Joana i l'expulsió del seu germà de la península (novembre 17-abril del 18) per evitar possibles qüestionaments a la seva legalitat. El febrer de 1518 va ser proclamat rei de Castella i Lleó a Valladolid. Tot i l'actuació dels flamencs per controlar l'entorn del rei i fer nomenar el nebot de Guillaume de Croy com arquebisbe de Toledo, a la mort del gran canceller Sauvage (pro-Francés), serà Mercuri de Gattinara (pro Austria) el nou canceller.

Durant 1517 i 1518 Carles va cuidar les relacions amb la noblesa catalana i va arribar a una aliança amb Alfons d'Aragó. El 25 de juliol de 1518 és reconegut com a rei a Saragossa. Abans de l'entrada de Carles a Barcelona, el gener de 1519 va arribar el seu aposentador Juan de la Cueva, que demanava tres cents allotjaments pel seguici reial. Els consellers proposaven que part dels allotjaments es fessin a Granollers i finalment es trià Sant Boi de Llobregat. Carles arribà el 28 de gener a Lleida on va jurar les constitucions. El 7 de febrer arribà a Molins de Rei i el 15 va fer la solemne entrada a Barcelona. Aviat es va trobar amb el primer problema: els consellers no volien acceptar que Carles jurés com a rei, sinó en nom de sa mare Joana d'Aragó (la boja). Aquella situació, amb amenaces mútues, acabà quan Adrià d'Utrecht va proposar que els consellers assistissin, sense respondre al jurament. Va obrir les Corts Catalanes el 16 de febrer i van ser dissoltes després del discurs del rei, doncs el rei no podia convocar corts perquè no havia jurat abans de convocar-les, la convocatòria només la podia fer la seva mare la reina Joana, i Carles hauria de ser habilitat en nom de sa mare. L'altre solució legal era acceptar a Carles com tutor de la seva mare i que actués en nom seu. Carles no ho podia acceptar: volia ser rei, com a Castella i Aragó. El 5 d'abril es va acceptar la formula del corregnat. El 16 d'abril, Carles jurava en nom seu i de la seva mare i era reconegut com a Comte de Barcelona junt amb ella.

L'emperador Maximilià va morir el gener del 1519. A Barcelona van optar per celebrar els seus funerals reutilitzant els

elements del funeral de Ferran. El 7 de març de 1519 es va celebrar la reunió del Toisó d'Or a Barcelona on el duc de Cardona fou nomenat cavaller de l'Ordre. El 11 de marc es va casar Germana de Foix (vídua de Ferran II d'Aragó) amb Joan de Brandemburg (germà d'un dels electors). El 14 d'abril es va recrear una batalla naval a la platja de Barcelona amb les galeres arribades de Nàpols. Tot i que el Sacre Imperi Romà era electiu, els Habsburg s'havien succeït des de 1438. Per tant, Carles havia d'optar a l'elecció. El cost per pagar el vot dels Electors va ser de 850.000 florins (3 mil quilos d'or).

El 7 de juliol arriba la notícia de l'elecció imperial. A Barcelona es fan dos dies de festa, i es tornen a reutilitzar els materials de l'entrada reial per economitzar en les cerimònies de celebració. A l'agost, nova epidèmia a Barcelona que fa que Carles s'instal·li permanentment a Molins de Rei.

Davant de la necessitat de crear una estructura per l'Imperi el gran conseller Mercuri de Gattinara es va inspirar en la Corona d'Aragó sobre la base virregnal. Les negociacions amb les corts a Barcelona seguien, l'equip negociador estava format per Antoni Agustí, Miquel Velázquez Climent, Adrià d'Utrecht i Francisco de los Cobos. L'informe escrit a Molins de Rei era revisat per Xièvres, Lluís Sanchís i d'altres. Per tal d'accelerar la negociació es va recorre a Alfons d'Aragó. L'altre home clau serà el duc de Cardona. Alfons d'Aragó morirà de pesta a Lècera el 23 de febrer de 1520. Les intencions de Carles per marxar ràpidament de Catalunya i de la península per ser coronat emperador a Aquisgrà van accelerà la finalització de les corts el gener de 1520.

Conclusions: La successió de Ferran II va ser complexa i plena de perills i l'ascens de Carles el 1516 va ser un cop d'estat. Carles va trobar a Catalunya una familiaritat que no va trobar a Castella i els catalans estaven en millors condicions per entendre'l que cap altre dels territoris. Durant l'estada a la Corona d'Aragó i, especialment a Catalunya, el projecte inicial borgonyó esdevé un projecte dinàstic habsbúrgic, al qual el país i la Corona d'Aragó li ofereix un model polític en el que fonamentar-se

Clica sobre la imatge per accedir a l'àlbum de fotos

Angel Casals. Carles I de rei a emperador